

Rapport om arbetet mot våldsbejakande extremism i Lunds kommun

Gäller för perioden 2017-2019 (KS 2020/0587)

Inledning

Lunds kommun har sedan år 2016 en handlingsplan mot våldsbejakande extremism (nedan kallat VBE) som beskriver lägesbild och upplägget av arbetet mot VBE i Lunds kommun. Aktuell handlingsplan togs fram under år 2015 till följd av att det uppmärksammats nationellt att svenskar rekryterades till Islamska staten (IS) i Syrien, varav minst en ung individ var från Lund. Handlingsplanen antogs i kommunstyrelsen den 3 februari 2016.

Enligt handlingsplanen ska kommunens arbete med VBE regelbundet rapporteras till kommunstyrelsen via Lunds lokala brottsförebyggande råd (LBRÅ). Detta ska göras genom blanda annat en årlig rapport och sammanställning av arbetet (inklusive genomförda åtgärder). Den senaste rapporten om VBE som gjorts lämnades till LBRÅ den 9 september 2017, vilket innebär att aktuell rapport omfattar slutet av år 2017 till och med år 2019.

Målgrupper för handlingsplanen

De målgrupper som handlingsplanen riktar in sig på är personer och/eller grupper som praktiserar våld i syfte att främja sina politiska och/eller religiösa ståndpunkter. Aktuella grupperingar är den *högerextremistiska vit makt miljön*, den *vänsterextremistiska autonoma miljön* och den *våldsbejakande islamistiska extremist miljön*. Enligt handlingsplanen ska all form av våldsbejakande extremism inkluderas, men ett särskilt fokus ska läggas på barn och unga.

Uppdrag inom arbetet mot VBE

Lunds kommuns arbete mot våldsbejakande extremism kan enligt handlingsplanen delas upp i två uppdrag: *Förebyggande åtgärder* samt *Individinriktade åtgärder*.

Uppdrag 1: Förebyggande åtgärder

Förebyggande åtgärder måste bedrivas på flera nivåer och kan delas in i *långsiktiga* generella/universella förebyggande åtgärder samt mer *direkt* förebyggande åtgärder. De direkt förebyggande åtgärderna är kopplade till lokala förhållanden och miljön runt dem som kan befaras stödja våldsbejakande extremism och i värsta fall delta i våldsutövandet på något sätt.

Insatser som kommunen ska bedriva på lokal nivå för att främja det direkt förebyggande arbetet är bland annat informationsåtgärder som underlättar tidig upptäckt av signaler som kan tyda på att individer/grupper av individer riskerar att välja en extrem våldsbejakande livsstil. I detta informationsarbete är det viktigt att det tydligt framgår var individen kan vända sig för att få stöd och information då hen känner oro. Informationen ska även finnas att tillgå för föräldrar, vårdnadshavare samt andra anhöriga som kan beröras av att den enskilde påvisar våldsbejakande tendenser.

Uppdrag 2: Individinriktade åtgärder

Individinriktade åtgärder hanteras inom ramen för samverkansarbetsmetoden *Social insatsgrupp* (SIG) vilket är en arbetsmetod med syfte att motverka både kriminalitet och VBE samt underlätta avhopp från kriminella och extremistiska miljöer.

Arbetsmetoden SIG har använts i Lunds kommun sedan år 2012 och är därför väletablerat i kommunens verksamheter. Arbetet sker i nära samverkan mellan Lokalpolisområde Lund och Lunds Kommun (representerade av socialförvaltningen, kultur- och fritidsförvaltningen samt skolförvaltningarna inkluderat skolhälsovården). Inom ramen för SIG sker kontinuerlig uppföljning (minst månadsvis) av den lokala lägesbilden på såväl individnivå som på situation- och områdesnivå.

Vid oro för situation/område/fenomen förmedlas detta till samtliga samverkansaktörer i SIG. Vid oro för individ/ individer görs parallellt alltid en orosanmälan till socialförvaltningen, som utifrån sitt myndighetsansvar utreder och beviljar eventuella insatser. Så kallade orosamtal kan även hållas med den enskilda individen tillsammans med socialförvaltningen och polisen.

Parallellt förs även oron vidare som tips till polisens underrättelsetjänst, som både bedömer och hanterar inkommen information samt tar de kontakter som lämpar sig i det enskilda fallet.

Lägesbild för arbetet

Internationellt perspektiv

Lägesbilden avseende VBE har under de senast fyra åren förändrats både internationellt, nationellt och lokalt. Under perioden 2015-2018 var det stort fokus på IS och deras framfart i Syrien, samt de fasansfulla terrordåd som skedde runt om i Europa och även i Sverige. Under dessa år var det naturligt att både på nationell och lokal nivå arbeta för att motverka rekrytering och radikaliserings till Syrien för att ansluta till IS-styrkor. Men sedan mitten av februari 2019, efter IS nederlag i Syrien, flyttades fokus internationellt till de läger i norra Syrien där stora mängder europeiska jihadister är tillfångatagna tillsammans med kvinnor och barn. USA värdade redan vid 2019 års början att de europeiska länderna skulle ta hem sina landsmän och åtala dem i deras respektive hemländer. Statsminister Stefan Löfven har meddelat att Sverige inte avser att hjälpa IS-anhängare med svenskt medborgarskap att komma tillbaka till Sverige. Han har, genom regeringen, dock öppnat för att titta på hur Sverige skulle kunna hjälpa de svenska barn som befinner sig i dessa läger, både genom humanitära sanktioner men även genom möjligheten att dessa barn skulle kunna komma hem till Sverige.

Nationellt perspektiv

Med bakgrund i den internationella lägesbilden har därför även Sveriges nationella fokus flyttats till framförallt två saker: barnen i Al-Hol lägret och hur dessa bör tas om hand, samt huruvida Sveriges kommuner är rustade för att ta emot återvändare OM och NÄR någon eventuellt

återvänder. Detta gäller både barnen liksom de vuxna som på egen hand lyckats ta sig hem. Även lokalt har fokus riktats på det sistnämnda – hur kan Lunds kommun hantera återvändare, ifall det kommer någon?

Vidare skedde i januari 2018 en nationell förändring rörande samordningen av landets arbete mot VBE. Tidigare (mellan 2015-2017) låg ansvaret för den nationella VBE-samordningen under Regeringskansliet, men detta ansvar flyttades i januari 2018 till Brottsförebyggande rådet och deras nybildade enhet *Centrum för våldsbejakande extremism* (CVE). CVE har ett tydligare utpekade samordnande och utbildande uppdrag avseende VBE, och har även som ambition att under 2019-2022 besöka alla Sveriges kommuner för att diskutera den lokala lägesbilden.

Lokalt perspektiv

Lunds kommun har av olika anledningar "satts på kartan" medialt gällande VBE-frågor, men är trots det inte en särskilt utpekad riskkommun. Detta innebär dock inte att vi som kommun inte måste arbeta med den lokala VBE-problematiken, men det är viktigt att dimensioneringen av arbetet följer den lokala lägesbilden på såväl individnivå, som på områdes- och situationsnivå. Arbetet i Lunds kommun har generellt följt den internationella och nationella utvecklingen med stort fokus på målgruppen våldsbejakande islamistiska extremister.

Sett till perioden från framtagandet av handlingsplanen år 2015 till slutet av 2019 syns dock vissa förändringar i den lokala lägesbilden. Det går exempelvis att se en ökning av närvaro av den högerextremistiska vit makt-miljön, eftersom till exempel Nordiska Motståndsrörelsen (NMR) har varit närvarande vid tre demonstrationstillfällen samt utfört enskilda angrepp mot politiska företrädare. Det har även noterats en ökning av propagandaspridning genom uppsatta klistermaterial med koppling till NMR inom kommunens geografiska område. Vidare diskuteras även risken för nya målgrupper som till exempel miljö- och djurrättsextremister.

Aktiviteter under perioden 2017-2019

Den största delen av arbetet mot våldsbejakande extremism görs genom förebyggande arbete i form av omvärldsbevakning, kunskapsinhämtning och informationsspridning. Arbetet innefattar också att hantera akuta händelser när de uppstår, exempelvis att handlägga ärenden som rör individer som påvisar våldsbejakande tendenser.

Information och vägledning/stöd har under perioden kontinuerligt getts till primärt *första linjen*-personal i syfte att göra det tydligt var man ska vända sig om man har frågor eller känner oro. Med *första linjen* menas de som arbetar med eller på annat sätt kommer i kontakt med barn och unga som kan finnas i riskzonen, exempelvis skolpersonal, fritidsledare, socialarbetare, områdespolis och övriga i civilsamhället. Information om kontaktuppgifter till kommunens och polisens VBE-samordnare finns även att tillgå på kommunens hemsida.

Kommunens och polisens VBE-samordnare ingår även i RAN (Radicalisation Awareness Network) inom European Commission, i syfte att ta del av och följa det arbete som görs internationellt.

Antal ärenden

Ärendena är så få att det exakta antalet inte kommer att anges, då det finns risk att sekretess röjs. Likaså gäller antalet eventuella återvändare.

Arbete år 2017

Kommunens VBE-samordnare deltog under 2017 i Regeringskansliets uppdragsutbildning *Våldsbejakande extremism i Sverige -Individ samhälle, ideologi och praktik, 7,5 högskolepoäng*. Utbildningen arrangerades av Lunds Universitet.

I oktober 2017 arrangerades en föreläsning med titeln *Hatbudskap och våldsbejakande extremism i digitala miljöer* inom ramen för arbetsmetoden Social insatsgrupp. Föreläsningen hölls av Lisa Kaati, forskare på Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) och Uppsala universitet, och målgruppen var personal inom socialförvaltningen, kultur- och fritidsförvaltningen, skolförvaltningarna och Lokalpolisområde Lund.

Arbete år 2018

Under 2018 var kommunens VBE-samordnare referensperson till både Socialstyrelsen och Centret mot våldsbejakande extremism (CVE) i deras framtagande av stödmaterial (riktlinjer och handbok) till landets kommuner.

År 2018 deltog även kommunen och polisens VBE-samordnare i de regionala kunskapsseminarium som ordnades inom ramen för Länsstyrelsens Skånes EU-projekt *Skånes Quatro Helix*.

Polisen har sedan år 2018 haft en utökad kontakt och närmare dialog med Säkerhetspolisen, vilket gör att den lokala polisen snabbt kan få verifierat inkomna anmälningar/tips.

Under 2018 och 2019 har Lokalpolisområde Lund utbildat samtliga av Lunds kommunala gymnasieskolor i PDV (Pågående Dödligt Våld). Utbildningen har riktat sig till skolledning och lärare och fortsätter till de skolor som efterfrågar mer utbildning.

Arbete år 2019

Den 15 april 2019 fick de förtroendevalda i KSau information om återvändarsituationen från ett globalt till ett lokalt perspektiv ("Vad händer i världen och vad gör vi i Lund?"). Denna presentation har även senare presenterats för socialnämnden.

Den 17 april 2019 besökte CVE Lunds kommun för uppföljning av den lokala handlingsplanen och arbetet kring denna. Kommunen och polisens VBE-samordnare tog emot CVE tillsammans med representanter från socialförvaltningen och utbildningsförvaltningen. CVE återkopplade efter besöket att de är trygga med hur Lund hanterar VBE-frågorna.

Den 24 april 2019 arrangerade CVE en kunskapsdag i Stockholm för de fyrtiotal kommuner som eventuellt skulle kunna komma att få hem återvändande barn och vuxna från områden som tidigare kontrollerats av Islamiska staten (IS). Dagen syftade till att dela kunskap och informera om olika aktörers roller och ansvar. Lunds kommun närvarade med kommunens VBE-samordnare, verksamhetschef från socialförvaltningen och rektor från utbildningsförvaltningen.

Under april 2019 började Säkerhetspolisen skicka orosanmälningar direkt till landets socialförvaltningar rörande potentiella återvändare. De förvaltningar som ville kunde även boka möten med Säkerhetspolisen om denna nya arbetsprocess.

Socialförvaltningen i Lund har även i förebyggande syfte etablerat kontakt med Regionens barnskyddsteam, utifrån att det skulle kunna återvända barn från tidigare IS-kontrollerade områden.

Skolorna, som är den samhällsaktör som möter flest barn och ungdomar, ska i främsta hand fokusera på sitt kunskaps- och demokratiuppdrag. Men utifrån återvändar-diskussionen tog en arbetsgrupp med representanter från Lunds olika skolförvaltningar under 2019 fram ett stödmaterial till Lunds skolors kallat *Barn och unga som återvänder till Lund från krigsdrabbade länder där de vistats med radikaliserade vuxna*. Gruppen har även särskilt uppmärksammat det utbildningspaket som tagits fram nationellt för lärare och skolledare i att undervisa om kontroversiella frågor genom utbildning i demokratiskt medborgarskap och mänskliga rättigheter.

Den 17 maj 2019 arrangerades en informations-/inspirationsförmiddag med fokus på samverkan kring unga lagöverträdare och våldsbejakande extremism. Målgruppen var nyckelpersoner inom socialförvaltningen, kultur- och fritidsförvaltningen, skolförvaltningarna och friskolegymnasierna samt Lokalpolisområde Lund. Efter önskemål från KSau erbjöds även förtroendevalda från respektive nämnd att närvara. Resultatet blev att två politiker närvarade: ordförande i Socialnämnden och ordförande i Integrationsrådet tillika 1:e vice ordförande i Utbildningsnämnden. Syftet med satsningen var att implementera och sprida information om arbetsmetoden samt om återvändarsituationen.

Den 10 oktober 2019 arrangerade SKR en konferens om våldsbejakande extremism med inriktning på juridik. Lund närvarade via webbsändning med kommunen och polisens VBE-samordnare, representant från enheten för trygghet och säkerhet, enhetschef från socialförvaltningen, jurist från kultur- och fritidsförvaltningen samt chefsjurist från kommunkontoret.

Den 30 oktober närvarade tjänstemän från Lunds socialförvaltning på en seminariedag om våldsbejakande extremism i Malmö som arrangerades av Malmö stad och CVE.

Den 12 december deltog slutligen kommunens säkerhetschef och kommunstyrelsens ordförande i *Nordic Safe Cities* konferens i Stockholm. *Nordic Safe Cities* är ett nätverk av städer som arbetar mot våldsbejakande extremism, kopplat till Nordiska ministerrådet.

Planerade aktiviteter under 2020

Under vårterminen år 2020 arrangerar Länsstyrelsen Skåne tillsammans med Centret för våldsbejakande extremism, CVE, två heldagar med fokus på lokala lägesbilder om VBE. Målgruppen är kommunala tjänstemän och poliser i Ängelholm, Höganäs, Båstad, Helsingborg, Bjuv, Åstorp, Klippan, Örkelljunga, Perstorp, Lund och Malmö. Lunds kommun kommer vara representerade med kommunens och polisens VBE-samordnare, samt tjänstemän från socialförvaltningen och kultur- och fritidsförvaltningen.

Den 12-13 mars 2020 arrangerar Lunds Universitet tillsammans med CVE två kompetensdagar som fortsättning på uppdragsutbildningen från 2017. Målgrupp är därför de som redan har gått Lunds Universitets kurs om våldsbejakande extremism, plus några tjänstemän till med liknande bakgrund. Kommunens VBE-samordnare samt säkerhetschef kommer att närvara. Kompetensdagarna är förlagda i Lund och kommer att planeras tillsammans med Lunds kommun.

Slutligen skulle kommunens handlingsplan mot våldsbejakande extremism behöva ses över och uppdateras för att stämma överens med den aktuella lägesbilden som nu råder inom området.

Sammanfattning

- Antal ärenden som rör personer med våldsbejakande tendenser är ytterst få
- Lunds kommun följer de lagar och riktlinjer som finns och hanterar ärenden som rör VBE inom ramen för ordinarie verksamheter, samt utifrån arbetsmetoden Social Insatsgrupp
- Det finns en god och upparbetad samverkan mellan kommunen, Lokalpolisområde Lund och Säkerhetspolisen när det gäller VBE-frågor
- Lunds kommun och Lokalpolisområde Lund omvärldsbevakar, deltar i andras utbildningar och arrangerar egna utbildningar, sprider information till berörda aktörer inom det geografiska området, samt samverkar med Center för våldsbejakande extremism
- Lunds kommuns handlingsplan mot våldsbejakande extremism (antagen i KS feb 2016) är i behov av uppdatering då lägesbilden och målgrupperna förändrats